

Bureaustudie en voortoets voor de locatie Olieeindsestraat 17 te Schijndel

Rapport: 2020-438

Datum: 26 oktober 2020

Versie: 1.0

Bureaustudie en voortoets voor de locatie Olieeindsestraat 17 te Schijndel

Colofon

© 2020

Fopma NatuurAdvies

Tekst, samenstelling:

Albert Fopma, Fopma NatuurAdvies

Opdrachtgever:

Wijze van citeren:

Fopma, A, 2020. Bureaustudie en voortoets voor de locatie Olieeindsestraat 17 te Schijndel; *Fopma NatuurAdvies*, Rapport 2020-438, Wapse.

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Fopma NatuurAdvies. Ook mag het zonder een dergelijke toestemming niet worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Fopma NatuurAdvies is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Fopma NatuurAdvies. De opdrachtgever vrijwaart Fopma NatuurAdvies voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

De informatie in dit rapport is deels afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	5
1.1	ACHTERGROND	5
1.2	AANLEIDING	6
1.2.1	<i>Soortbescherming</i>	6
1.2.2	<i>NatuurNetwerk Brabant</i>	6
1.2.3	<i>Gebiedsbescherming</i>	6
1.3	PROBLEEMSTELLING/ DOELSTELLING	7
2	SOORTBESCHERMING – WET NATUURBESCHERMING	8
2.1	BESCHERMINGSREGIME SOORTEN VOGELRICHTLIJN	8
2.2	BESCHERMINGSREGIME SOORTEN HABITATRICHTLIJN	8
2.3	BESCHERMINGSREGIME ANDERE SOORTEN	8
2.4	ZORGPLICHT	8
2.5	PROVINCIALE OMGEVINGSVERORDENING NOORD-BRABANT (POV)	8
3	LIGGING ONDERZOEKSGBIED EN ONDERZOEKSOPZET	10
3.1	LIGGING ONDERZOEKSGBIED	10
3.2	ONDERZOEKSMETHODE	10
4	INVENTARISATIE NATUURWAARDEN	11
4.1	VOGELS (WNB § 3.1)	11
4.2	VLEERMUIZEN (WNB § 3.2)	12
4.3	OVERIGE GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN	13
4.4	AMFIBIEËN, VISSSEN EN REPTIELEN	13
4.5	VLINDERS, LIBELLEN, JUFFERS EN INSECTEN	14
4.6	VAATPLANTEN	14
4.7	OVERIGE BESCHERMDE SOORTEN	14
5	BEOORDELING WET NATUURBESCHERMING (SOORTEN)	15
5.1	VOGELS	15
5.2	VLEERMUIZEN	15
5.3	OVERIGE GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN	15
5.4	REPTIELEN, AMFIBIEËN EN VISSSEN	15
5.5	VLINDERS, LIBELLEN, JUFFERS EN INSECTEN	16
5.6	VAATPLANTEN	16
5.7	OVERIGE DIERSOORTEN	16
5.8	AANBEVELINGEN VOOR NATUURINCLUSIEF BOUWEN	16
6	NATUURNETWERK BRABANT	17
7	WET NATUURBESCHERMING - NATURA 2000 GEBIEDEN	18
8	CONCLUSIES	19
8.1	CONCLUSIE WET NATUURBESCHERMING (SOORTEN)	19
8.2	CONCLUSIE NATUURNETWERK BRABANT	19
8.3	CONCLUSIE NATURA 2000-GEBIEDEN (GEBIEDSBESCHERMING)	19
9	BRONNEN	20
9.1	LITERATUUR	20
9.2	GERAADPLEEDE WEBSITES	20
BIJLAGE 1	ALGEMENE VERBODSBEPALINGEN WNB	21
BIJLAGE 2	PROCES BEOORDELING ONTHEFFING WNB	23
BIJLAGE 3	JAARROND BESCHERMDE VOGELS	24
BIJLAGE 4	SAMENVATTING NDFF (1-1-2015 TOT 24-10-2020)	26
BIJLAGE 5	POV NOORD BRABANT	27

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

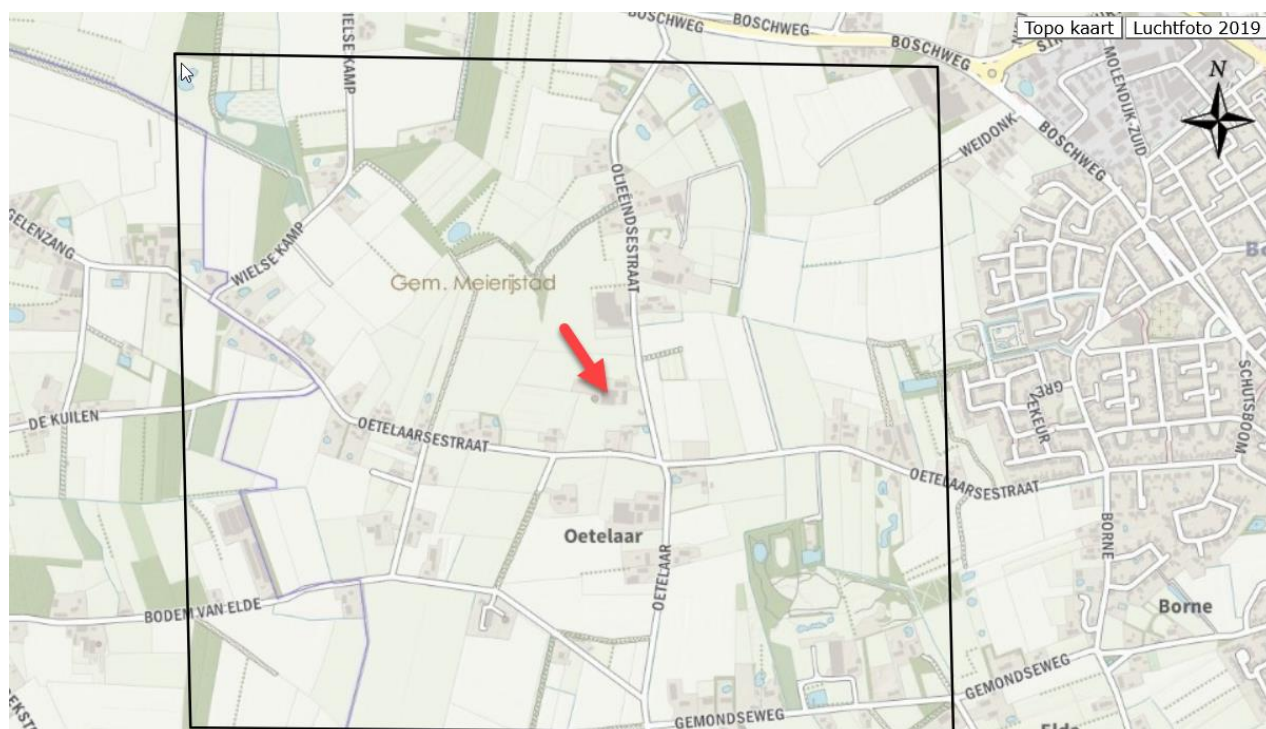
De opdrachtgever wil op de locatie Olieeindsestraat 17 te Schijndel de bestaande ligboxstal uitbreiden.

In deze bureaustudie wordt gekeken of er beschermde soorten aanwezig zijn en of ontheffing/vwgb (soorten) of vergunning (gebieden) op grond van de Wet natuurbescherming noodzakelijk is. In hoofdstuk 8 staan de conclusies van de bureaustudie.

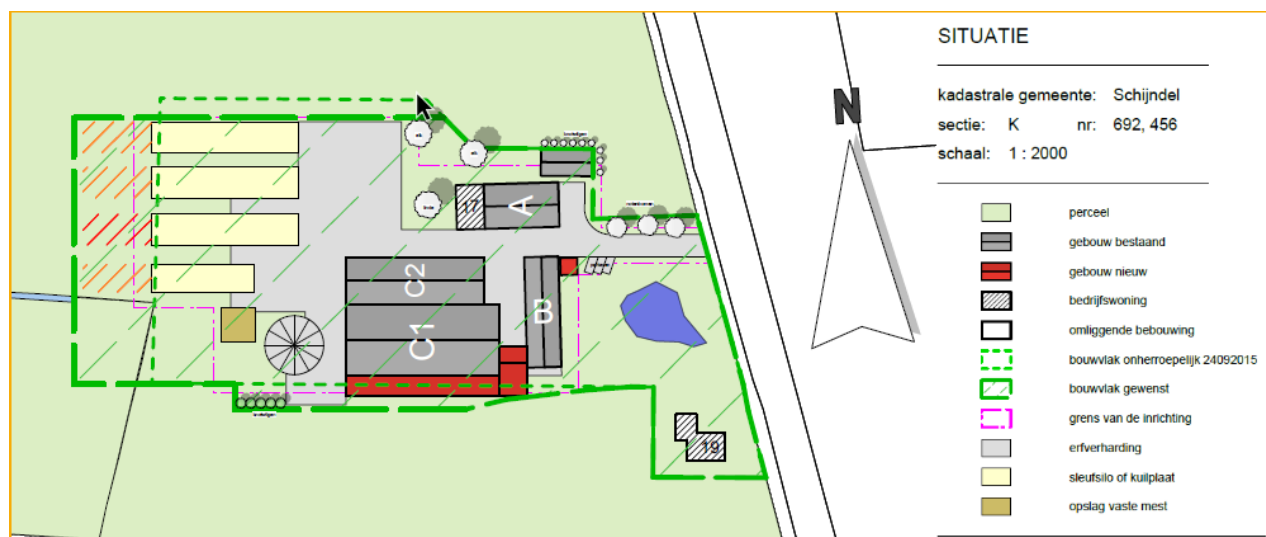
De te toetsen activiteit betreft:

- Uitbreiding ligboxstal.

De bouw vindt plaats op grond dat thans in gebruik is als grasland. Er wordt niets gesloopt of gekapt.

Figuur 1. Luchtfoto met ligging onderzoeksgebied zwarte kader en plangebied rode pijl (Bron: NDFF).

Figuur 2. Plantekening gewenste situatie (Bron: Agra Matic)

Figuur 3. Foto's plangebied

1.2 Aanleiding

De aanleiding voor het maken van een bureaustudie is de noodzaak en de wens om vooraf uit te sluiten dat door het project natuurwaarden aangetast kunnen worden.

1.2.1 Soortbescherming

Realisatie van de voorgenomen plannen kan invloed hebben op de bepalingen in de Wet natuurbescherming. Deze wet regelt de bescherming van planten- en diersoorten in Nederland. Overtreding van de verbodsbepalingen (bijlage 1) ten aanzien van streng beschermde soorten vereist mogelijk een ontheffing (zie hoofdstukken 2 t/m 5 en 8).

1.2.2 NatuurNetwerk Brabant

In hoofdstuk 6 en 8 van deze bureaustudie wordt gekeken of er door de activiteit negatieve effecten zijn op de realisering van het NatuurNetwerk Brabant (NNB).

1.2.3 Gebiedsbescherming

In deze bureaustudie is tevens gekeken of er door de uitvoering van het voorgenomen plan sprake kan zijn van externe werking op nabijgelegen Natura 2000-gebieden. De Natura 2000-gebieden vallen eveneens onder de Wet natuurbescherming. Bij effecten op Natura 2000-instandhoudingsdoelen is mogelijk een vergunning vereist (zie hoofdstuk 7 en 8).

1.3 Probleemstelling/ doelstelling

De bureaustudie geeft antwoord op onderstaande vragen:

1. Komen er natuurwaarden voor, waarvoor het noodzakelijk is om een soort specifiek onderzoek uit te voeren met eventueel een mitigatieplan om te beoordelen in hoeverre het project handelingen bevat die in strijd zijn met de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming?
2. Past de activiteit binnen het NNB?
3. Zijn er mogelijke effecten op de Natura 2000-instandhoudingsdoelen waardoor er een passende beoordeling gemaakt moet worden (gebiedsbescherming/ Wet natuurbescherming)?

2 Soortbescherming – Wet natuurbescherming

Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming in werking getreden. Voor het soortenbeleid deelt de Wet natuurbescherming de soorten in drie beschermingsregimes, namelijk vogels (EU-Vogelrichtlijn), soorten beschermd op grond van de Habitatrichtlijn en nationaal beschermde soorten.

2.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Dit zijn alle van nature in Nederland in het wild levende vogels (zoals bedoelt in artikel 1 van de Vogelrichtlijn). De lijst met jaarrond beschermde vogels staat in bijlage 3.

2.2 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Dit zijn soorten die genoemd zijn in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. Het Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn is ten aanzien van verstoren strikter dan het Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn.

2.3 Beschermingsregime andere soorten

Dit zijn de in de bijlage van Wet natuurbescherming genoemde soorten. Het gaat hier om de bescherming van niet onder de bovenstaande twee categorieën vallende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten voorkomend in Nederland, vermeld in de bijlage van de Wet natuurbescherming (art. 3.10 – 3.11 Wet natuurbescherming). Voor de soorten opgenomen in deze bijlage geldt geen Europese verplichting tot bescherming. Deze soorten worden beschermd vanwege de breed in de maatschappij levende overtuiging dat deze dieren een bescherming behoeven. De andere in de bijlage opgenomen soorten worden om ecologische redenen beschermd. Hiermee geeft Nederland uitvoering aan de algemene verplichting van het Biodiversiteitsverdrag om de staat van instandhouding van dier- en plantsoorten te beschermen. Omdat er ook veel algemene soorten in staan genoemd is de verwachting dat er weer een verdeling komt van meer en minder strikt beschermde soorten. Deze kan echter per provincie verschillen (zie bijlage 5).

2.4 Zorgplicht

Onder de Wet natuurbescherming geldt een zorgplicht voor alle in het wild levende dieren. De zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer werkzaamheden, die nadelig kunnen zijn voor dieren en planten, in redelijkheid zo veel mogelijk nalaat of maatregelen neemt om onnodige schade aan dieren en planten te voorkomen.

2.5 Provinciale Omgevingsverordening Noord-Brabant (POV)

De provincie heeft een Provinciale Omgevingsverordening (verder POV) opgesteld met daarin opgenomen hoe om te gaan met soortenbescherming.

In artikel 2.2 wordt de vrijstellingen beschermde bij ruimtelijke inrichting, bestendig beheer en onderhoud behandeld.

Voor algemeen voorkomende beschermde soorten, die niet in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd, wordt vrijstelling gegeven om deze te vangen indien dit nodig is in het kader van een ruimtelijke ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud. Het betreft hier uitsluitend soorten die zijn beschermd op grond van artikel 3.10, eerste lid van de Wet natuurbescherming. Deze soorten zijn niet beschermd op grond van internationale verdragen zoals de Habitatrichtlijn, de Vogelrichtlijn, het Verdrag van Bern of het Verdrag van Bonn. Daarom is op grond van artikel 3.10, tweede lid, van de Wet natuurbescherming een vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer en onderhoud mogelijk. Bij soorten die algemeen voorkomen, is het niet gewenst dat voor elke ruimtelijke ontwikkeling of ingreep in het kader van beheer en onderhoud een ontheffing aangevraagd moet worden. Uiteraard blijft wel de algemene zorgplicht van artikel 1.12 van de Wet natuurbescherming van toepassing. Dit betekent dat het opzettelijk vangen en doden van de vrijgestelde diersoorten zoveel mogelijk voorkomen moet worden. Tevens moet er worden bekeken of de ruimtelijke ingreep of het bestendig beheer en onderhoud niet op een andere manier uitgevoerd kan worden waardoor kan worden voorkomen dat dieren moeten worden weggevangen of dat de verblijfplaatsen worden vernield.

Een overzicht van de vrijgestelde soorten is opgenomen in bijlage 5.

POV Artikel 2.2 Vrijstelling andere soorten

1. In verband met handelingen als bedoeld in artikel 3.10, tweede lid, onder a, e, f en g, van de wet, is het, in afwijking van de verboden, bedoeld in artikel 3.10, eerste lid, van de wet, toegestaan om:
 - a. de soorten genoemd in bijlage 3 (*in dit rapport bijlage 5*), behorende bij deze verordening, te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de soorten, bedoeld in het eerste lid, opzettelijk te beschadigen of te vernielen;
2. Door Gedeputeerde Staten kan bijlage 3 (*in dit rapport bijlage 5*), behorende bij deze verordening, worden gewijzigd.

3 Ligging onderzoeksgebied en onderzoeksopzet

3.1 Ligging onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied voor de Wet natuurbescherming beperkt zich tot de percelen waarop de ingreep plaatsvindt en de directe omgeving (zie figuur 1). Voor de effecten op Natura 2000-gebieden is in hoofdstuk 7 ook gekeken naar het aspect externe werking.

3.2 Onderzoeksmethode

Deze bureaustudie is gebaseerd op bronnenonderzoek en een bureauanalyse. Aan de hand van expert judgement door een ecoloog (Ir. A. Fopma van *Fopma NatuurAdvies*) is ingeschat wat de beschermde natuurwaarden zijn en de te verwachten effecten.

Gekeken is naar de volgende bronnen:

- Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF, zie ook bijlage 4).
- Literatuur (zie hoofdstuk 8).

Wat zit er in het NDFF?

Er is gebruik gemaakt van het NDFF. Hiervoor hebben we de gevalideerde data 2013-2018 gebruikt (laatste 5 jaar). De omvang van het onderzoeksgebied is weergegeven in figuur 1.

In het NDFF zit gevalideerde data van verschillende soortbeschermingsorganisaties en partners. Ook de data van Telmee.nl en waarneming.nl zit in het NDFF. Zo ook de eigen data van Fopma NatuurAdvies.

Soortenorganisaties

De soortenorganisaties zijn elk gespecialiseerd in een groep dieren of planten. Zij beheren databanken met verspreidings- en ecologische gegevens die door duizenden vrijwilligers verzameld zijn. Deze gegevens zijn ook beschikbaar in de Nationale Databank Flora en Fauna.

De soortenorganisaties hebben in de loop der jaren een grote expertise opgebouwd met betrekking tot veldbiologisch onderzoek, de ecologie van de Nederlandse flora en fauna en het beheren en interpreteren van monitorings- en verspreidingsgegevens.

- ANEMOON (Flora en fauna van de zee)
- Bryologische en Lichenologische Werkgroep (BLWG) (Mossen en korstmossen)
- De Vlinderstichting (Vlinders en libellen)
- EIS-Nederland (Ongewervelde dieren)
- FLORON (Planten)
- Nederlandse Mycologische Vereniging (NMV) (Paddenstoelen)
- RAVON (Reptielen, amfibieën en vissen)
- Sovon Vogelonderzoek Nederland (Vogels)
- TINEA (Micronachtvlinders)
- Zoogdiervereeniging (Zoogdieren)

Partners

Verschillende organisaties werken samen met de Nationale Databank Flora en Fauna. Bijvoorbeeld door gegevens beschikbaar te stellen of andere kennis te delen.

- Alterra (landelijke vegetatiedatabank)
- Instituut voor Biodiversiteit en Ecosystem Dynamica (IBED)
- Naturalis Biodiversity Center
- Natuurhistorisch Genootschap in Limburg
- Natuurbank Limburg
- Natuurnetwerk
- Netwerk Ecologische Monitoring (NEM)
- Regelink Ecologie & Landschap
- Stichting Natuurinformatie (waarneming.nl)
- Stichting Staring Advies

4 Inventarisatie natuurwaarden

4.1 Vogels (Wnb § 3.1)

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

In het onderzoeksgebied zijn 578 waarnemingen van vogels geregistreerd, verdeeld over 80 soorten beschermde vogelsoorten. Hierbij zijn 7 soorten met jaarrond beschermde nesten.

Tabel 1. Waargenomen soorten in onderzoeksgebied in de periode 1-1-2015 tot 24-10-2020 in het NDFF. Vet en cursief zijn de jaarrond beschermde nesten en met * de soorten met jaarrond beschermd functioneel leefgebied (zie bijlage 3) (Bron: NDFF)

Vogelsoorten		
Aalscholver	Grote Lijster	Roek
Appelvink	Grote Zilverreiger	Roodborst
Blauwborst	Heggenmus	Roodborsttapuit
Blauwe Reiger	Holenduif	Scholekster
Boerenzwaluw	Houtduif	Sijs
Boomklever	Houtsnip	Sperwer
Boomkruiper	Huismus	Spotvogel
Boompieper	Kauw	Spreeuw
Bosrietzanger	Keep	Staartmees
Bosuil	Kievit	Steenuil
Bruine Kiekendief	Kleine Karekiet	Tijftjaf
Buizerd	Knobbelzwaan	Torenavalk
Ekster	Koekoek	Tuinfluit
Fazant	Koolmees	Turkse Tortel
Fitis	Koperwiek	Vink
Gaai	Kramsvogel	Waterhoen
Gekraagde Roodstaart	Kwartel	Wilde Eend
Gele Kwikstaart	Matkop	Winterkoning
Gierzwaluw	Meerkoet	Witgat
Goudhaan	Merel	Witte Kwikstaart
Goudvink	Nijlgans	Zanglijster
Grasmus	Ooievaar	Zomertaling
Graspieper	Ortolaan	Zwarte Kraai
Grauwe Gans	Patrijs	Zwarte Mees
Groene Specht	Pimpelmees	Zwarte Roodstaart
Grote Bonte Specht	Putter	Zwartkop
Grote Canadese gans	Ringmus	80 soorten

De data in de NDFF is redelijk volledig.

Tabel 2. Waarnemingen jaarrond beschermde vogelsoorten t.o.v. de stal. (Wrn = aantal waarnemingen, Jaren = alleen met broedindicatie)

Soort	Wrn	Jaren	Locatie t.o.v. de stal
Buizerd	8	2016, 2019	Twee waarnemingen met broedindicatie bij bosgebied Wielse Kamp. Dit gebied ligt op > 900 meter ten NW van de stal.
Gierzwaluw	4	2015, 2019	Twee waarnemingen met broedindicatie bij Wielse Kamp 4. Dit adres ligt op > 900 meter ten NW van de stal.
Huismus	21	2015, 2016 en 2019	Veertien waarnemingen met broedindicatie. Alle waarnemingen met broedindicatie bij de Hezelaar / Wielse Kamp 4. Deze locatie ligt op > 900 meter ten NW van de stal.
Ooievaar	1	nvt	Geen waarnemingen met broedindicatie.
Roek	1	nvt	Geen waarnemingen met broedindicatie.
Sperwer	4	2015, 2019	Twee waarnemingen met broedindicatie bij bosgebied Wielse Kamp. Dit gebied ligt op > 900 meter ten NW van de stal.
Steenuil	3	nvt	Geen waarnemingen met broedindicatie.

4.2 Vleermuizen (Wnb § 3.2)

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

Op basis van landelijke verspreiding (Bron: Zoogdiervereniging), zijn de volgende soorten mogelijk:

- Gewone dwergvleermuis
- Ruige dwergvleermuis
- Kleine dwergvleermuis
- Rosse vleermuis
- Laatvlieger
- Tweekleurige vleermuis (net buiten verspreidingsgebied)
- Gewone grootoorvleermuis
- Grijze grootoorvleermuis (net buiten verspreidingsgebied)
- Watervleermuis
- Meervleermuis
- Franjestaart
- Baardvleermuis

Er zijn geen waarnemingen van vleermuizen geregistreerd in het onderzoeksgebied in de NDFF in de periode 1-1-2015 tot 24-10-2020. De data in de NDFF is onvolledig voor deze soortgroep

4.3 Overige grondgebonden zoogdieren

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

Er zijn enkele waarnemingen geregistreerd in het onderzoeksgebied in de NDFF in de laatste 5 jaar. Deze zijn verwerkt in onderstaande tabel.

Tabel 3. Waargenomen soorten in onderzoeksgebied in de periode 1-1-2015 tot 24-10-2020 in de NDFF.

Soort	Wet natuurbescherming
Das	Wnb § 3.3
Egel	Wnb § 3.3 ¹
Haas	Wnb § 3.3 ¹
Mol	Onbeschermd
Ree	Wnb § 3.3 ¹
Vos	Wnb § 3.3 ¹

De data in de NDFF is redelijk volledig voor deze soortgroep. Met name kleine knaagdieren ontbreken.

Tabel 4. Waarnemingen beschermde soorten t.o.v. de stal. (Wm = aantal waarnemingen, Max_ind = maximaal aantal waargenomen individuen tijdens een waarneming)

Soort	Wm	Max_ind	Jaren	Locatie t.o.v. de stal
Das	1	1	2020	Eén waarneming langs de Gemondseweg op ca. 800 meter ten Z van de stal.

4.4 Amfibieën, vissen en reptielen

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

Er zijn enkele waarnemingen geregistreerd in het onderzoeksgebied in de NDFF in de laatste 5 jaar. Deze zijn verwerkt in onderstaande tabel.

Tabel 5. Waargenomen soorten in onderzoeksgebied in de periode 1-1-2015 tot 24-10-2020 in de NDFF.

Soort	Wet natuurbescherming
Levendbarende hagedis	Wnb § 3.3
Bruine kikker	Wnb § 3.3 ²
Bastaardkikker	Wnb § 3.3 ²
Kleine watersalamander	Wnb § 3.3 ²
Driedoornige stekelbaars	Onbeschermd
Grote modderkruiper	Wnb § 3.3
Kleine modderkruiper	Onbeschermd
Tienddoornige stekelbaars	Onbeschermd
Zeelt	Onbeschermd

De data in de NDFF is onvolledig voor deze soortgroep. Met name veel vissoorten ontbreken.

¹ Vrijgestelde soort op grond van de POV Noord-Brabant (zie bijlage 5).

² Vrijgestelde soort op grond van de POV Noord-Brabant (zie bijlage 5).

Tabel 6. Waarnemingen beschermde soorten t.o.v. woning. (Wrn = aantal waarnemingen, Max_ind = maximaal aantal waargenomen individuen tijdens een waarneming)

Soort	Wrn	Max_ind	Jaren	Locatie t.o.v. de stal
Levendbarende hagedis	2	2	2016	Twee waarnemingen bij bos- en heidegebied Wielse Kamp. Dit gebied ligt op ca. 1 kilometer ten NW van de stal.
Grote modderkruiper	5	4	2017 t/m 2019	Vijf waarnemingen. Allen in sloot haaks op de Oetelaarsestraat op ca. 400 meter ten O van de stal.

4.5 Vlinders, libellen, juffers en insecten

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

In de tabel staat een overzicht van de in het onderzoeksgebied waargenomen soorten.

Tabel 7. Waargenomen soorten in onderzoeksgebied in de periode 1-1-2015 tot 24-10-2020 in de NDFF.

Dagvlinders	Status	Libellen / juffers	Status
Atalanta	Onbeschermd	Azuurwaterjuffer	Onbeschermd
Bont zandoogje	Onbeschermd	Blauwe glazenmaker	Onbeschermd
Boomblauwtje	Onbeschermd	Bloedrode heidelibel	Onbeschermd
Bruin zandoogje	Onbeschermd	Glassnijder	Onbeschermd
Citroenvlinder	Onbeschermd	Grote keizerlibel	Onbeschermd
Dagpauwoog	Onbeschermd	Kleine roodoogjuffer	Onbeschermd
Distelvlinder	Onbeschermd	Lantaantje	Onbeschermd
Groentje	Onbeschermd	Paardenbijter	Onbeschermd
Groot dikkopje	Onbeschermd	Platbuijk	Onbeschermd
Groot koolwitje	Onbeschermd	Tengere pantserjuffer	Onbeschermd
Icarusblauwtje	Onbeschermd	Viervlek	Onbeschermd
Klein geaderd witje	Onbeschermd	Vuurlibel	Onbeschermd
Klein koolwitje	Onbeschermd	Weidebeekjuffer	Onbeschermd
Kleine vuurvlinder	Onbeschermd	Zwarte heidelibel	Onbeschermd
Koevinkje	Onbeschermd		
Landkaartje	Onbeschermd		
Oranje zandoogje	Onbeschermd		
Oranjetipje	Onbeschermd		

De data in de NDFF is redelijk volledig voor de dagvlinders en libellen/juffers.

4.6 Vaatplanten

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

In het onderzoeksgebied zijn geen beschermde soorten op grond van de Wnb geregistreerd. Er zijn wel 227 waarnemingen van 85 onbeschermden soorten geregistreerd.

4.7 Overige beschermde soorten

(Sprinkhanen, krekels, geleedpotigen, nachtvlinders, mossen, korstmossen, algen, wieren etc.)

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

In het onderzoeksgebied zijn geen andere beschermde soorten op grond van de Wnb geregistreerd.

5 Beoordeling Wet natuurbescherming (soorten)

5.1 Vogels

Effectenbeoordeling

Er zijn geen effecten op soorten met jaarrond beschermd nesten en op soorten met jaarrond beschermd functioneel leefgebied te verwachten. Effecten op jaarrond beschermde soorten (Cat. 1 t/m 5) zijn op basis van de bureaustudie uitgesloten.

De boerderij is wel geschikt voor Huismussen. De open ruimte wel voorzien van gaas (zie figuur 3), maar Huismussen kunnen door de geopende duren altijd in de stal komen. Met de uitbreiding verandert dit niet.

In de omgeving van de stal (bouwland en erf) kunnen wel vogels broeden in het broedseizoen 2021 of later. Om verstoring van deze vogels te voorkomen dient het voorzorgsbeginsel in acht te worden genomen.

Periode werkzaamheden (voorzorgsbeginsel)

Omdat geen ontheffingen worden verleend voor het verstoren van vogels en/of het vernielen van nesten wordt geadviseerd om het slopen en het bouwrijp maken voor het broedseizoen (globale richtlijn³ 15 maart - 15 juli) uit te voeren of te beginnen na 15 juli. Voorkom het vestigen van broedvogels op het bouwperceel door het plaatsen van wapperende zakken of enkele linten.

Op deze wijze zijn effecten op vogels uitgesloten.

5.2 Vleermuizen

Effectenbeoordeling

De stal heeft geen functie als verblijfplaats voor vleermuizen. De stal wordt verbreedt. Mochten vleermuizen in de huidige situatie in de stal (via de open deuren) komen om er te foerageren, dan kan dat in de toekomstige situatie ook.

Omdat de bouw plaatsvindt op grasland is er geen sprake van aantasting van foeragegebied.

Effecten op vleermuizen zijn uitgesloten.

5.3 Overige grondgebonden zoogdieren

Effectenbeoordeling

Er zijn geen waarnemingen van grondgebonden zoogdieren. Er is ook geen geschikt habitat aanwezig.

Effecten op zoogdieren zijn uitgesloten.

5.4 Reptielen, amfibieën en vissen

Effectenbeoordeling

Reptielen

Er zijn geen reptielen waargenomen in de nabijheid van de stal en het habitat is er ook niet geschikt voor. De Levendbarende hagedissen zitten op een heideperceel op ca. 1 kilometer van de stal.

Effecten kunnen op voorhand worden uitgesloten.

³ **Broedseizoen:** Vogels worden met name beschermd tijdens het broedseizoen. Een belangrijke vraag is dus: Van wanneer tot wanneer duurt het broedseizoen? Vaak wordt als grove lijn gezegd dat het broedseizoen duurt van 15 maart tot en met 15 juli. Inderdaad broeden vogels met name in deze periode. De bescherming van vogels is echter niet gebaseerd op een datum, maar op het daadwerkelijke broedseizoen. Dat kan ook al voor 15 maart of na 15 juli zijn. Het broedseizoen begint niet pas wanneer de eieren gelegd zijn. Het broedseizoen gaat al van start met de paarvorming, territorium afbakenen en het bouwen van nesten. In deze tijdsspan worden vogels, hun nesten en eieren beschermd door de Wet natuurbescherming. Het nest mag niet verwijderd, verstoord of leeggehaald worden (Bron: Vogelbescherming Nederland).

Effectenbeoordeling

Amfibieën

Er is op het perceel geen geschikt habitat aanwezig voor amfibieën. Effecten kunnen op voorhand worden uitgesloten.

Effectenbeoordeling

Vissen

De uitbreiding vindt plaats op grasland. Er is geen open water aanwezig voor vissen.

Effecten kunnen op voorhand worden uitgesloten.

5.5 Vlinders, libellen, juffers en insecten

Effectenbeoordeling

Dagvlinders

Effecten op beschermde dagvlinders zijn vanwege het ontbreken van geschikt habitat in het gebied uitgesloten.

Effectenbeoordeling

Libellen en juffers

Effecten op beschermde libellen en juffers zijn vanwege het ontbreken van geschikt habitat in het gebied uitgesloten.

5.6 Vaatplanten

Effectenbeoordeling

In het gebied is geen geschikt habitat aanwezig voor beschermde soorten. Effecten op beschermde soorten kunnen op voorhand worden uitgesloten.

5.7 Overige diersoorten

Effectenbeoordeling

In het gebied zijn geen andere beschermde diersoorten aangetroffen.

5.8 Aanbevelingen voor natuurinclusief bouwen

Vanwege de achteruitgang van de biodiversiteit eisen provincies en gemeenten steeds vaker dat bij renovatie en nieuwbouw met natuur inclusief ontwerpt. Vogelbescherming Nederland en de Zoogdiervereniging hebben met steun van o.a. enkele provincies een toolbox ontwikkeld (www.bouwnatuurinclusief.nl). Uit deze toolbox hebben we een aantal mogelijk bruikbare adviezen gehaald. Deze zijn opgenomen in bijlage 6.

6 NatuurNetwerk Brabant

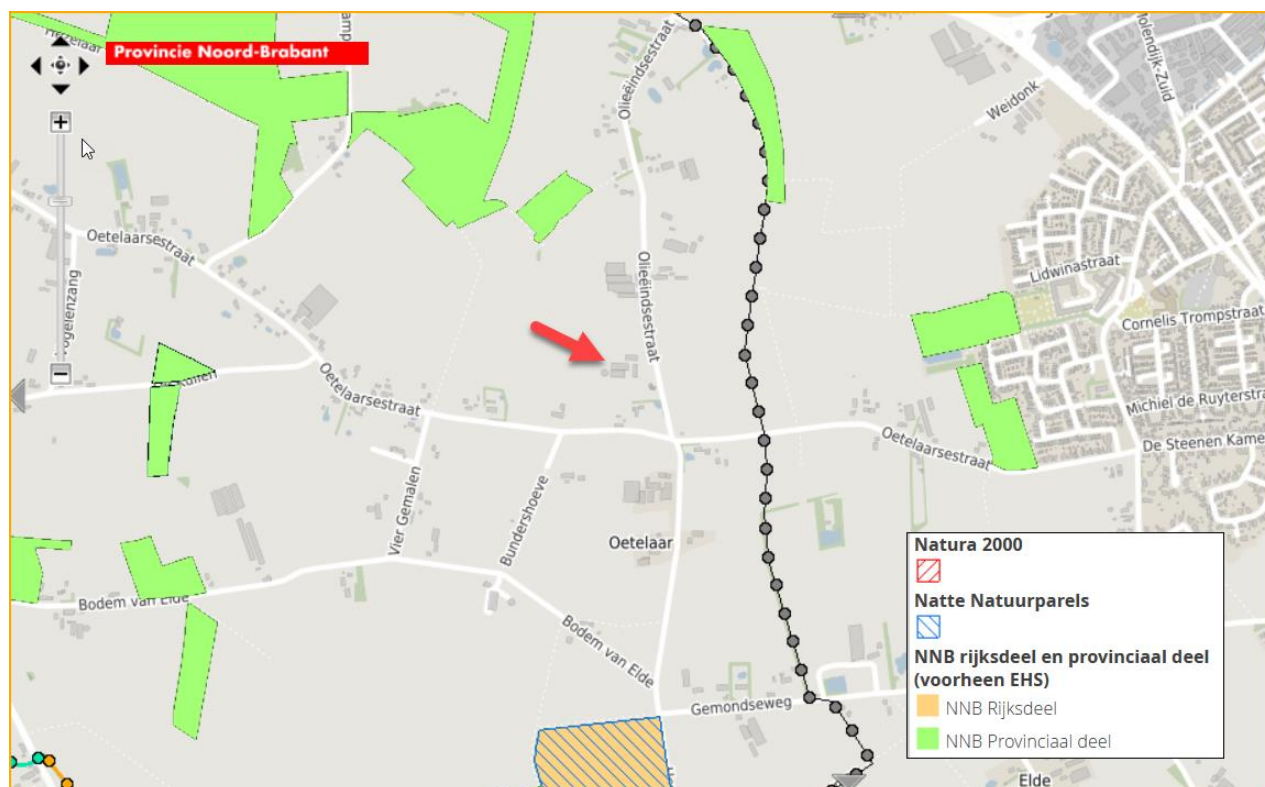
Door natuurgebieden te vergroten en onderling te verbinden ontstaat een sterk NatuurNetwerk Brabant. Planten en dieren krijgen zo meer ruimte en kunnen makkelijker van het ene naar het andere gebied.

Ongeveer 90% van het NatuurNetwerk Brabant wordt gevormd door bestaande natuurgebieden zoals bijvoorbeeld de Biesbosch en de Maashorst. Maar het netwerk is nog niet compleet. Er ontbreken nog veel gebieden en verbindingen die belangrijk zijn dieren en planten. Vanwege de klimaatverandering veranderen hun leefomstandigheden en wordt dat nog urgenter. Zij moeten zich kunnen verplaatsen om genoeg voedsel te kunnen blijven vinden en zich voort te planten.

Maar het NatuurNetwerk is er niet alleen voor planten en dieren, maar ook voor mensen. Mensen genieten, recreëren en ontspannen in de natuur en voelen zich gelukkiger. Natuur schept kansen voor ondernemers die natuur en hun bedrijf willen combineren en helpt tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Bij de realisering van het netwerk gaat het om bestaande natuurgebieden, gebieden waar nieuwe natuur aangelegd wordt, landbouwgebieden die worden ingericht en beheerd volgens agrarisch natuurbeheer en de Natura 2000-gebieden. De provincie werkt samen met verschillende Brabantse partners aan het NatuurNetwerk en ondersteunt partijen die natuurprojecten uitvoeren. Nieuw is dat ook gemeenten, organisaties, particulieren en (agrarisch) ondernemers steeds vaker zelf natuur ontwikkelen en beheren (Bron: Website provincie Noord-Brabant).

Zoals uit onderstaande figuur blijkt ligt het plangebied (rode pijl) niet in het NatuurNetwerk Brabant. Effecten kunnen dan ook worden uitgesloten.

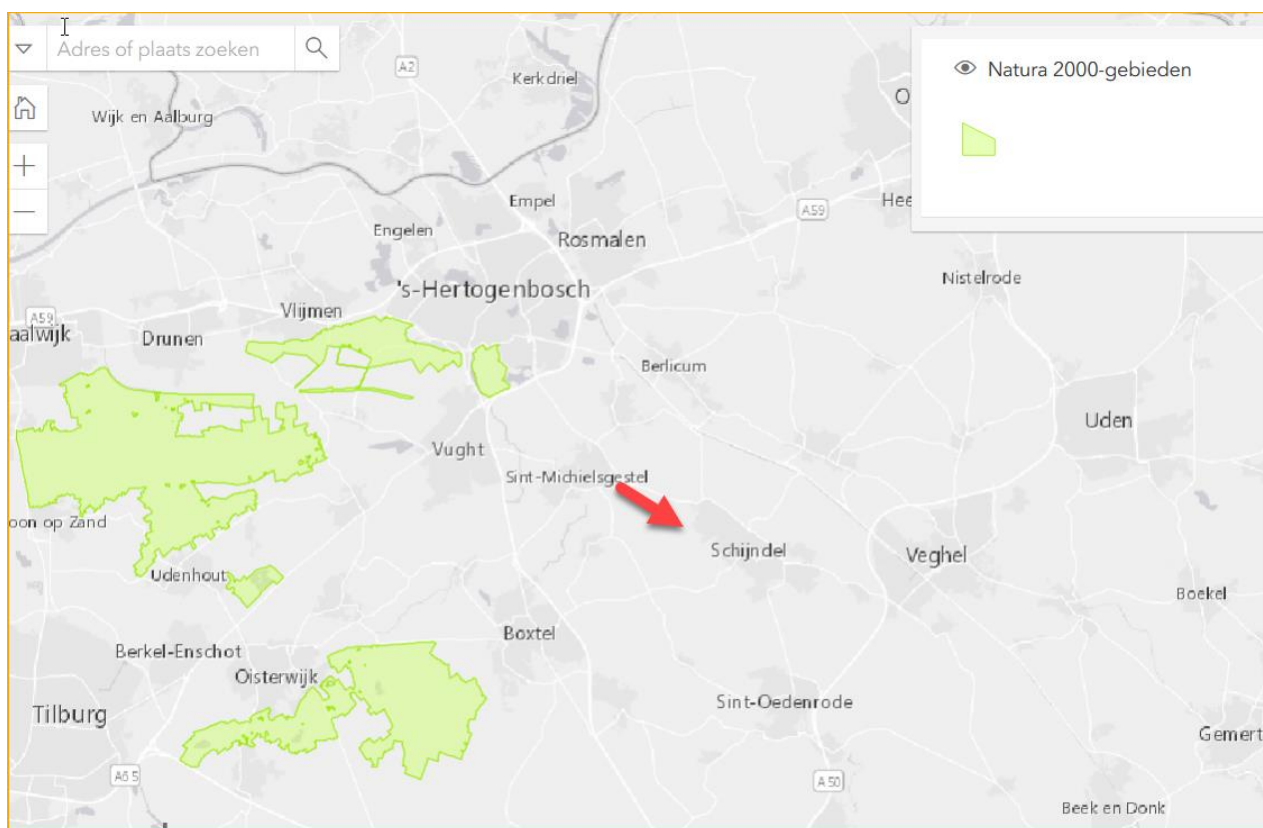
Figuur 4. Overzicht van plangebied met ligging in het NatuurNetwerk Brabant/ EHS.
(Bron: website provincie Noord-Brabant).

7 Wet natuurbescherming - Natura 2000 gebieden

Natura 2000 is een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn. Een voorbeeld is de Noordse woelmuis, die alleen nog maar in Nederland voorkomt.

Zoals uit onderstaande figuur blijkt ligt het plangebied niet in de directe nabijheid van het Natura 2000 gebieden. Negatieve effecten op Natura 2000 gebieden zijn derhalve met zekerheid uitgesloten.

De effecten van stikstof zijn buiten deze beoordeling gehouden. Hiervoor verzorgt Agra-Matic zelf de onderbouwing en benodigde berekeningen.

Figuur 5. Ligging van het plangebied (rode pijl) ten opzichte van Natura 2000-gebieden (groen). (Bron: www.natura2000.nl/gebieden).

8 Conclusies

8.1 Conclusie Wet natuurbescherming (Soorten)

Als de aanbevelingen uit onderstaande tabel en hoofdstuk 5 worden uitgevoerd, dan kunnen effecten op beschermde soorten voorkomen worden en is er naar onze mening geen ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming noodzakelijk. In de tabel zijn de effecten samengevat.

Wij adviseren wel om deze conclusie (het rapport) door het bevoegd gezag (Gemeente Meierijstad) te laten bevestigen.

Tabel 8. Overzicht conclusies aangaande verstoring en de eventueel te nemen vervolgstappen.

Soortgroep		Ingrep verstoring	Nader onderzoek noodzakelijk	Wnb- ontheffing noodzakelijk	Bijzonderheden / opmerkingen
Vogels	Broedvogels	Nee, mits	Nee	Nee	Zie verder paragraaf 5.1, 5,8
	Jaarrond beschermd	Nee	Nee	Nee	Zie verder paragraaf 5.1
Vleermuizen	Verblijfplaatsen	Nee	Nee	Nee	Zie verder paragraaf 5.2
	Vliegroutes	Nee	Nee	Nee	Zie verder paragraaf 5.2
Overige zoogdieren		Nee	Nee	Nee	Zie verder paragraaf 5.3
Amfibieën		Nee	Nee	Nee	Zie verder paragraaf 5.4
Reptielen		Nee	Nee	Nee	Zie verder paragraaf 5.4
Vissen		Nee	Nee	Nee	Zie verder paragraaf 5.4
Libellen en vlinders		Nee	Nee	Nee	Zie verder paragraaf 5.5
Vaatplanten		Nee	Nee	Nee	Zie verder paragraaf 5.6
Overige soortgroepen		Nee	Nee	Nee	Zie verder paragraaf 5.7

8.2 Conclusie NatuurNetwerk Brabant

Er zijn geen effecten op de NNB/EHS-gebieden te verwachten.

8.3 Conclusie Natura 2000-gebieden (Gebiedsbescherming)

Er zijn geen effecten op de het Natura 2000-gebied te verwachten. De effecten van stikstof zijn buiten deze beoordeling gehouden. Hiervoor verzorgt Agra-Matic zelf de onderbouwing en benodigde berekeningen.

9 Bronnen

9.1 Literatuur

- Bijlsma, R.G. (et al) 2001, Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2) GMB uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Dietz, C. (et al.) 2009, Vleermuizen; Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika, Tirion Natuur.
- Janssen A.M. & Schaminée H.J. 2003. Europese Natuur in Nederland; Habitattypen, KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Janssen A.M. & Schaminée H.J. 2008. Europese Natuur in Nederland; Soorten van de Habitatrichtlijn, KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Lange R. (et al.) 1994. Zoogdieren van West-Europa, KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- RVO / Ministerie van Economische Zaken, (2013). Natura 2000-gebied Bargerveen. Programmadiirectie Natura 2000 | PDN/2013-033 | 033 Bargerveen.
- SOVON 1987, Atlas van de Nederlandse Vogels.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002 Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000, Nederlandse fauna 5, Naturalis, KNNV-uitgeverij Leiden.
- SOVON & CBS 2005, Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000 netwerk, SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

9.2 Geraadpleegde websites

• www.vogelatlas.nl	[SOVON Vogelatlas]
• www.rijksoverheid.nl & www.synbiosys.alterra.nl	[natuurwetgeving / soortbescherming & gebiedsbescherming N2000 / EHS, profielendocument]
• www.natuurloket.nl	[waarnemingen van flora en fauna]
• www.overheid.nl	[actuele wetteksten]
• www.uilen.org	[vogelwaarnemingen en informatie / uileninformatie]
• www.waarneming.nl	[waarnemingen van flora en fauna]
• www.zoogdieratlas.nl	[waarnemingen zoogdieren]
• www.ndff.nl	

NATIONALE DATABANK
FLORA EN FAUNA

BIJLAGE 1 Algemene verbodsbepalingen Wnb

§ 3.1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

§ 3.2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

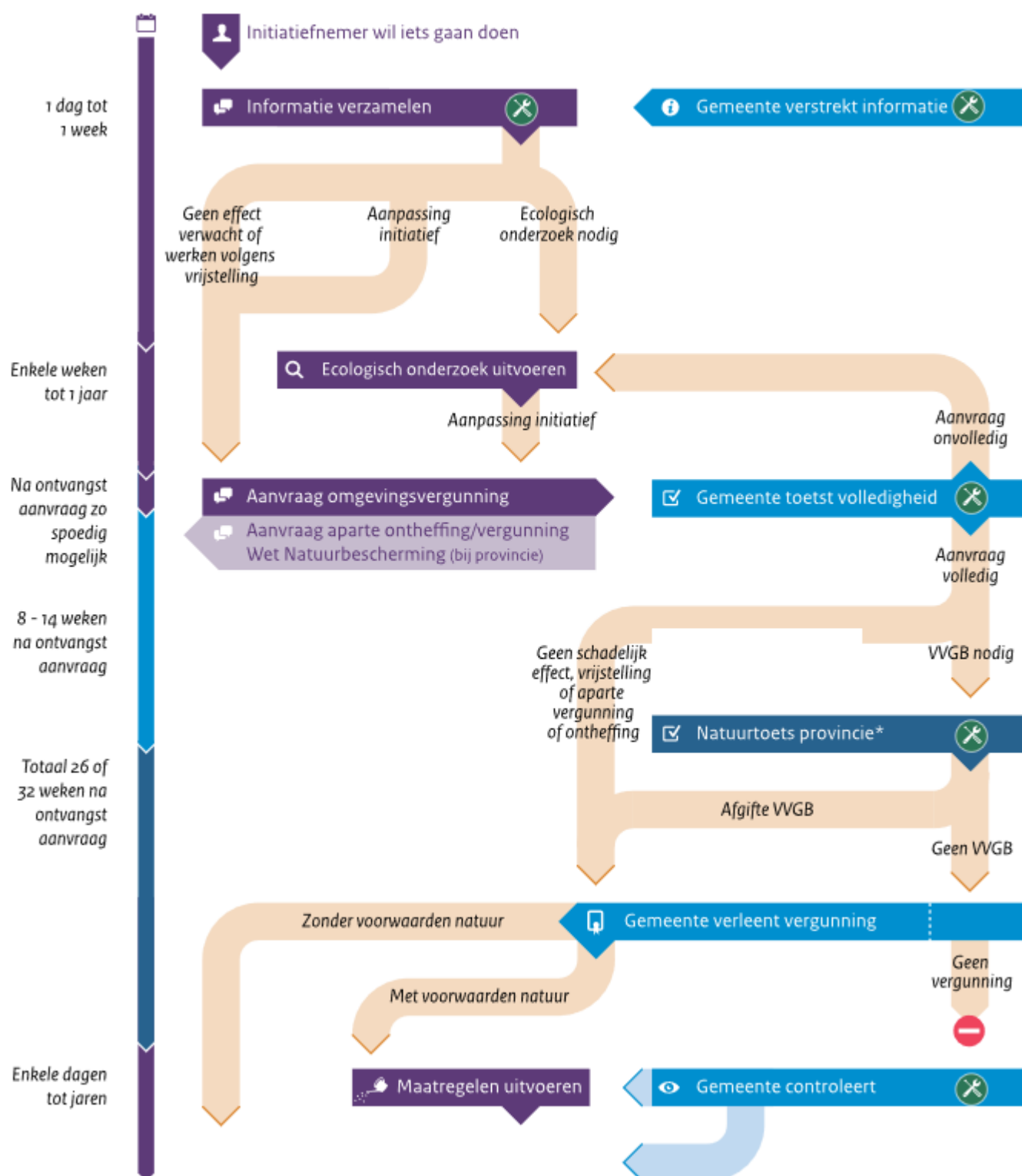
§ 3.3. Beschermingsregime andere soorten

Artikel 3.10

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a) in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b) de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c) vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a) in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daaropvolgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b) ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c) ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d) ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e) in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f) in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g) in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of h. in het algemeen belang.

3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

BIJLAGE 2 Proces beoordeling ontheffing Wnb

Verdere uitwerking van het schema op:

<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/routeplanner.aspx?subj=routeplanner#initiatiefnemer>

BIJLAGE 3 Jaarrond beschermde vogels

Categorieën:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.
5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Nesten van vogelsoorten van categorie 1 t/m 4 zijn jaarrond beschermd, de nesten van soorten in categorie 5 zijn beschermd als er onvoldoende alternatieven zijn.

Nederlandse naam	Categorie	Nederlandse naam	Categorie
Blauwe reiger	5	Ruigpootuil	5
Boerenzwaluw	5	Spreeuw	5
Bonte vliegenvanger	5	Tapuit	5
Boomklever	5	Torenvalk	5
Boomkruiper	5	Zeearend	5
Bosuil	5	Zwarte kraai	5
Brilduiker	5	Zwarte mees	5
Draaihals	5	Zwarte roodstaart	5
Eidereend	5	Zwarte specht	5
Ekster	5	Huismus	2
Gekraagde roodstaart	5	Kerkuil	3
Glanskop	5	Oehoe	3
Grauwe vliegenvanger	5	Ooievaar	3
Groene specht	5	Ransuil	4
Grote bonte specht	5	Roek	2
Hop	5	Slechtvalk	3
		Sperwer	4
Huiszwaluw	5	Steenuil	1
IJsvogel	5	Wespendief	4
Kleine bonte specht	5	Zwarte wouw	4
Kleine vliegenvanger	5	Boomvalk	4
Koolmees	5	Buizerd	4
Kortsnavelboomkruiper	5	Gierzwaluw	2
Oeverzwaluw	5	Grote gele kwikstaart	3
Pimpelmees	5	Havik	4
Raaf	5		

BIJLAGE 4 Samenvatting NDFF (1-1-2015 tot 24-10-2020)

Wnb - Vogelrichtlijn

Blauwborst	Knobbelzwaan
Boerenwaluw	Koekoek
Boomklever	Koolmees
Boomkruiper	Matkop
Boompieper	Meerkoet
Bosrietzanger	Merel
Bosuil	Pimpelmees
Buizerd	Putter
Ekster	Roodborst
Fitis	Roodborsttapuit
Gaai	Scholekster
Gekraagde Roodstaart	Sperwer
Gele Kwikstaart	Spotvogel
Gierzwaluw	Spreeuw
Goudhaan	Staartmees
Grasmus	Tijftjaf
Graspieper	Torenavalk
Groene Specht	Tuinfluit
Grote Bonte Specht	Turkse Tortel
Grote Canadese gans	Vink
Heggenmus	Wilde Eend
Holenduif	Winterkoning
Houtduif	Zanglijster
Houtsnip	Zwarte Kraai
Huismus	Zwarte Mees
Kauw	Zwarte Roodstaart
Kievit	Zwartkop
Kleine Karekiet	

Wnb - andere soorten

Bastaardkikker	Haas
Bruine kikker	Kleine watersalamander
Das	Levendbarende hagedis
Egel	Ree
Grote modderkruiper	Vos

(Vogels: betreft alle soorten met een broedindicatie)

BIJLAGE 5 POV Noord Brabant

Soortenvrijstellingslijst voor ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer of onderhoud

Behorende bij de Verordening natuurbescherming Noord-Brabant
Soorten als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder a:

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
<i>Amfibieën</i>	
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>
Kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i> (OUDE NAAM: <i>Triturus vulgaris</i>)
Meerkikker	<i>Rana ridibunda</i>
Middelste groene kikker (of bastaardkikker)	<i>Rana esculenta</i>
<i>Zoogdieren</i>	
Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>
Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>
Egel	<i>Erinaceus europeus</i>
Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>
Haas	<i>Lepus europeus</i>
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>
Ondergrondse woelmuis	<i>Pitymys subterraneus</i>
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>
Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>
Tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>
Wild zwijn	<i>Sus scrofa</i>
Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>

BIJLAGE 6 Adviezen natuurinclusief bouwen

Advies 1 Vleermuizen (inbouwkast)

Bron: <https://www.checklistgroenbouwen.nl/maatregelen/maatr-details/inbouwkast-voor-vleermuizen>

Alternatief voor inbouwkast

Door een opening van 2,5 centimeter vrij te houden tussen de gevel en de betimmering ontstaat een verblijfplaats voor vleermuizen. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger maken hier gebruik van. De dieren hangen aan de gevel achter de betimmering. Zorg er voor dat het materiaal achter de betimmering ruw is, bijvoorbeeld baksteen of onbehandeld hout. Zorg ervoor de gevel niet verlicht wordt, dat schrikt vleermuizen af.

Advies 2 *Huismus*

Advies Neststeen voor huismus

In noord en/of oostgevel kunnen neststenen voor de huismus worden ingemetseld. Huismussen broeden doorgaans in kolonies, het plaatsen van meerdere neststenen bij elkaar is dus wenselijk.

Zorg in de omgeving voor voldoende dekking voor de huismussen, bijvoorbeeld een of meer dichte struiken of een begroeide schutting.

Bij het in metselen van neststenen moet soms een deel van de isolatie worden uitgesneden in de vorm van de neststeen. Om een koudebrug te voorkomen, wordt aan de achterkant van de neststeen een stuk hoogwaardiger isolatiemateriaal geplakt. Men kan er ook voor kiezen om de isolatielaag ongemoeid te laten en de neststeen aan de voorkant een stukje te laten uitsteken.